

Jyrki Korkeila

päätoimittaja



Lyhyt historia: pandemia 1918

Tarina eteni samaan tapaan. Ensin uskomme, että ”ei hätää” ja ”tämä on kuten aiemmin”. Seuraavassa vaiheessa ilmaantuu informaation kulun hidastamista tai suoranaista estämistä. Jos tauti paljastuu vakavaksi, osa alkaa etsiä syyllisiä. Jotkut alkavat rakentaa yksinkertaistetun johdonmukaista salaliittoteoriaa, joka ajoittain koskettaa todellisuutta. Toiset luokittelevat argumentteja ”rationaalisiksi” tai ”tunnepohjaisiksi”. Ensin ollaan passiivisia ja sitten painetaan hälytysnappia. Seuraa erimielisyyksiä ja käsitysten kärjistyksiä, koska ihmisillä on erilaisia kokemuksia, erilaisia muistoja ja olemme persoonaltamme erilaisia.

Espanjan tauti, jonka japanilaiset ilmeisen asianmukaisesti nimesivät amerikkalaiseksi, kiersi vakavana influenssana Yhdysvaltoja voimiaan keräten vuosia aiemmin (1). Kuitenkin ”ensimmäiseksi” tunnistettu tapaus Yhdysvaltain jalkaväen sotilas Albert Gitchell ilmoittautui aamulla sairaanhoitajan vastaanotolle Fort Riley kasarmilla 1918 kurkkukivun kuumeen ja päänsäryn vuoksi. Iltapäivään mennessä sairastuvalla oli käynyt jo 100 sotilasta samanlaisin oirein. Varsin lyhyessä ajassa 45 heistä oli menehtynyt. Yhdysvallat oli hieman aiemmin liittynyt ensimmäiseen

maailman sotaan ja siksi epidemiasta vaiettiin. Sotilaiden mukana virus levisi Eurooppaan ja siitä sai julkisuudessa puhua vasta Espanjan kuninkaan Alfonso XII:n sairastuttua tautiin vakavasti. Espanja oli sodassa puolueeton maa eikä siksi tiedon kulkua rajoitettu.

Virus tappoi runsaasti etenkin nuoria aikuisia, mikä herätti Yhdysvalloissa salaliittoteorioita siitä, että virus oli saksalaisten tahallaan Yhdysvaltoihin tartuttama. Lopullisesta alkuperästä vallitsee edelleen kolme eri teoriaa. Historiankirjoituksen perusteella Yhdysvallat näyttää olleen ensimmäinen paikka, jossa virus ilmaantui 1915. Virologi John Oxfordin mukaan ranskalaiset sotilaat kärsivät kuitenkin pandemian kaltaisista oireistosta Étaplesin leirillä jo 1916 (2). Pandemian aikaan Kiinassa influenssa esiintyi paljon lievempänä. Pasteur Instituutin johtava asiantuntija Claude Hannoun epäilee viruksen alun perin lähteneen liikkeelle Kiinasta, kulkeutuneen sieltä Bostoniin, jossa virus mutatoitui, leviten sieltä Kansasiin ja Ranskaan samaan aikaan (3).

Fylogeneettisen analyysin mukaan SARS-CoV2 ei saanut alkuaan Wuhanissa vaan etelämpänä. Lepakon virus muistuttaa eniten Etelä-Kiinassa Guangdongissa

tai sen lähetyillä tavattua viruksen muotoa (4). Mahdollisesti se levisi jo sieltä Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin samoihin aikoihin kuin Wuhaniin. Guangdongissa sijaitsee Huaweiin pääkonttori. Kuten 1918 niin nytkin Kiina esti tiedon leviämistä. Hallintomuodon ohella tämä on muustakin syystä ymmärrettävää. Vakava epidemia tiedetään tai tunnistetaan vakavaksi vasta kun riittävä määrä ihmisiä on kuollut. Koronaviruksen alkuperä lienee vastaavalla tavalla hämärä kuin H1N1 1918 influenssaepidemia. Tärkein kysymys kuitenkin on, mitä tästä voimme oppia. 1918 kehitettiin keinoja, joista sovelletaan nyt.

Kirjallisuutta:

1. Larson B. Spanish Flu: The Great Influenza. New York: Penguin Books, 2020.
2. Oxford J. The so-called Great Spanish Influenza Pandemic of 1918 may have originated in France in 1916. *Philos Trans R Soc B*. 2001;356:1857-9.
3. Hannoun C. Spanish flu (1918-1919): An accident in history? *Virologie* 2002;6:S83-90.
4. Forster P, Forster L, Renfrew C, Forster M. Phylogenetic Network Analysis of SARS-CoV-2 Genomes. *Proc Natl Acad Sci* 2020;117:9241-9243.